

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

~ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Tanulságok.

Mindenféle országos politikai pártoskodástól teljesen elvonatkozva, kizáróan magyar református egyházunk szempontjai voltak mindig irányadók e lapnak a különböző események irányában való állásfoglalására. Az volt eddig és az lesz ezentúl is a törekvésünk, hogy a tőlünk nem függő körülmények között elhelyezkedés és magatartás tekintetében hitsorsos atyánkfiaiunk útmutatással szolgálhassunk.

Igyekeztünk megtalálni ezt a szerepünket a legutóbbi hetekben is, amikor már a lap megjelenhetése is nehézségekbe ütközött. Figyelmeztettük olvasóinkat, hogy az új rendnek apostolai mi, — magyar keresztyén református egyház szolgálói semmiképen sem lehetünk, de figyelmeztettünk arra is, hogy keseregni nem kell, nem is szabad s hogy a keresztyénségnek sokkal nagyobb megpróbáltatásokon kellett már átmennie, mint aminők most reá várni látszanak. Figyelmeztettünk arra, hogy a mi egyházunk léte, munkája, szervezete nem függhet a váltakozó politikai áramlatoktól, — de figyelmeztettünk arra is, hogy akármi legyen az országos politika jövője, nekünk az eddiginél sokkal nagyobb mértékben kell a hívők közösségével foglalkoznunk s az egyház tagjainak eddig is megirrott jogát ezentúl egyenletesebben és igazságosabban kell kiosztanunk.

A mi egyházi munkánkat, ha komolyan és a szent lélektől hevitve végezzük, egyformán jó eredménnyel végezhetjük mindenféle berendezésű és szervezetű államban, az államtól támogatva, vagy az állam támogatása nélkül is. Még akkor is — próbáltuk már — ha az állami hatalom épen ellenséges indulattal viseltetik egyházunk ellen. Megadással elviseljük ennek a helyzetnek a súlyát s az Isten akaratában megnyugosunk. Csak azt nem várhatja tőlünk senki, hogy az ilyen uralmat magasztaljuk s erősíteni igyekezzünk.

A husvét ünnepet közvetlenül megelőző napokban több olyan rendelkezés történt, mely híveink körében keserűséget okozott. A nemzeti színek helyét mindenütt a forradalmi vörös foglalta el, még a magántulajdonban levő nemzeti lobogókat is át kellett vörösre festetni; — a „magyar“ megjelölést több hivatalos címből — magyar országos kormányzat rendelkezésével — törölték; — az iskolák államosításának megnyugvással fogadott megvalósításával egy csapásra kitiltották a vallástanítást; — az egyházi javak szekularizációja minden egyházi vagyont elvételeivel olyan módon volt végrehajtandó, hogy ezzel több nélkülözhetetlen egyházi feladat (például lelkésznevelés) teljesen megvalósíthatatlanná vált volna; — itt Debreczenben épen az ünnepeken lázas izgalmak, lelkipásztorainknál tartott házkutatások, letartóztatások keserítették a lelkeket, kihirdették, hogy vallási szükségletét az ünnepek alatt lehetőleg otthon (se templomban) teljesítsék, — több helyről meg olyan panasz is érkezett, hogy az ünnepi úrvacsora osztáshoz a bor használatát a helyi direktórium eltiltotta. Mi nép-egyház vagyunk, a népért és nép által való; mi szegény egyház vagyunk, mely nagy vagyontokat el nem veszíthet; minket hát a demokrácia, sőt a kommunizmus sem fenyeget helyzetünk lényeges változásával, de hazánk s Istenünk szolgálatában akadályoztatásunk fájdalmat okoz.

Úgy mondják — személyes tapasztalatból nem kívántunk erről meggyőződni —, hogy mindazoktól, kik az utóbbi hetekben szakszervezetbe való felvételüket kérték, nyilatkozatot kívántak arról, hogy az egyházzal minden összeköttetést megszakítanak. Ha csakugyan ez volt a belépés feltétele, nem tudjuk megérteni, mi módon lehetett épen az utóbbi hetekben a szakszervezeteknek annyi sok tanárunk, tanítónk, sőt lelkészünk tagjává? Egyáltalán nem tudjuk megérteni, hogyan volt lehetséges, hogy az egyházunk szolgálatában álló férfiak oly nagy tömege

vette észre egyszerre, hogy amit eddig hirdetett, nem jó s a világot megváltó tudomány az, mely uralomra került?

Ez a lap hirdeti most is, mint ennek előtte, hogy egyházunk súlyosan hibázott, mikor elhanyagolta a szocializmust és hogy az egyháznak nemcsak a földöntúli boldogságra, hanem a földi élet derültebbé és emberségesebbé formálására is törekedni kötelessége. Vallja állandóan, hogy a nép jogainak fejlesztésére, gazdasági erejének növelésére az egyháznak a maga tanításával közre kell működni.

De vallja azt is, hogy ebben a munkában az egyháztól támogatást a kormányzó hatalom csak úgy várhat, ha e munkának eredményét nem akarja az egyház ellen szegezni.

És hirdeti azt is, hogy ennek a munkának végzésére állami és egyházi életben egyaránt, csak komoly, erős meggyőződésű, tiszta törekvésű férfiak vannak hivatva s az egyháznak nincs szüksége olyanok szolgálatára, kik meggyőződésüket egyik napról másik napra változtatni tudják.

Nagyon nagy tévedés, sőt valóságos szerencsétlenség volna, ha egyházunk azok miatt a túlzások miatt, melyeket az utóbbi napokban tapasztalnunk kellett, a progresszív eszméktől elfordulna. A mi egyházunk önmaga megtagadása nélkül nem lehet reakciós.

Valamint súlyos hiba volna az is, ha — feltéve, hogy erre alkalom adódik — a megtorlás politikáját akarnák követni. Amint tiltakozunk az ellen, hogy egyes érdemesek ellen, mert az uralmon levők szekerébe nem siettek magukat befogni, személyes hajszát indítottak, — ép úgy nem szívesen látnók, ha az országos kormányzás irányváltozása a fegyver visszafelé fordításával járna. Bocsáss meg a te atyádfiának nemcsak hétszer, de hetvenhétszer és jobban kell örülni egy megtért bűnösnek, hogy sem kilencvenkilenc igazaknak.

Viszont természetes, hogy azoknak, kiknek tapasztalniok kell, hogy az általuk propagált politika az egyháznak nem válik hasznára, kötelességük a maguk elhatározásából félreállani. Azok pedig, akik kifejezetten egyházellenes politika támogatói, sőt szószólói, természetesnek fogják találni, hogy az egyház, mely ellen állást foglaltak, az ő munkásságukra magát rá nem bízhatja, az ő munkájukat sem — ha úgy fordul — ingyen, sem — ha úgy lehet — fizetésért igénybe nem veheti.

Kun Béla.

A vallás.

Nincs ember, aki ne érezte volna legalább rövidke időre, hogy ő több, mint pusztá test. Ez a több a lélek, amely olykor-olykor tusakodik a test ellen, akárcsak a gépész mindegyre megállítja, igazgatja a neki nem természetesen járó gépet. A testből-lélekből álló öntudatos ember a mindennapi élet menetével vagy teljesen ki van békülve, vagy nincs. Ha nincs, akkor keres valami bizonyosságot, amely életcélként lebeg előtte; ilyesféle lehet pl.: az emberiség előhaladása, tökéletesbitése iránt való bizalom, a szervezetségben rejlő erő, vagy más egyéb, ami e föld határain belül esik és itten valósul meg, ha nem is éppen az egyéni lét arasznyi ideje alatt. Ha ilyesemben sem talál bizonyosságot, vagy ezekben is csalatkozik, tovább kutat, a múlt élet határain túl s eljut értelmével és okoskodásával is az örökkévalóság gondolatához, Isten fogalmához. Akinek létezését érzelmeivel már rég felfogta — talán tudattalanul — s Akinek létezése hitében élt addiglan is — haszníe csak ösztönszerűen.

Az embereknel kivétel nélkül megvan az istenhit, vagy pozitíve, vagy negatíve s bár igen sokan értelmileg nem tudják megigazolni, lelkök mélyén azonban annál erősebben érzik az Isten létének bizonyosságát. Ez a belső hitbizonyosság az embernek éppoly elidegeníthetetlen tulajdona, mint a meggyőződése, vagy a tudásanyaga, vagy emlékezőtehetsége stb. Akiben él az Istenben való hit, attól azt éppúgy nem lehet elvenni, mint amiképen nem lehet megtiltani azt, hogy vissza ne emlékezzem arra, amire akarok; meg ne alkossam a meggyőződésemet bármiről úgy, ahogy akarom.

Ha ezt a lelki bizonyosságot, a hitemet szavakba próbálom foglalni és azt kinyilvánítom: akkor vallást teszek. A hit tehát teljesen belső dolog, a vallás pedig annak külsőitése; és miként a hit egyéni, úgy a vallás is, ha igazi és mély, szintén egyéni. E tekintetben minden egyének igazán elidegeníthetetlen tulajdona. A hit és vallás — mint belső és külső — megkülönböztethető egymástól, de azért szoros kapcsolatban van egymással. Aki igazán hisz, az bátran vallást is tesz; akinél a kettő nem jár együtt, vagy nem egyforma: más a hit, más a vallás, az nem tudja, hogy mi a lélek és kicsoda Isten? — Jézus megkívánta mind a kettőt követőitől: „Aki hisz és megkeresztelkedik (tehát hitéről külső bizonyosságot is tesz), idvezül“, vagy: „aki vallást tesz énrolam az emberek előtt, vallást teszek arról én is az én mennyei Atyám előtt s aki megtagad engem az emberek előtt, megtagadom azt én is az én mennyei Atyám előtt“.

Az ember belső élete mindenkinél egyéni, embertársától eltérő; így azt lehet mondani, hogy minden egyes embernek a hite különbözhetik és sok részben különbözik is a másiktól. Minthogy azonban a belső lelki világát kevés ember tudja világosan, rendszeresen, közérthetően kifejezésre juttatni és a benne élő hitigazságokat megfelelő szavakkal előadni: ennél fogva a gyakorlatban a valóság és tény az, hogy az Istentől ilyen kegyelmi ajándékban részesült egyes embereknek vallástételét fogadja el az embereknek egy-egy kisebb-nagyobb csoportja, mivel e hitvallástételek valamelyike felel meg leginkább az ő belső, lelki, vagyis hit-világának. Amiképpen a hitvallás megalkotása kinek-kinek önálló, független, elvitázhatatlan joga, éppúgy bármely hitvalláshoz való önkéntes csatlakozását sem lehet hitkényszernek minősíteni.

Úgy maga a hit, mint a vele azonos lényegű vallás voltaképpen nem a földiség határain belül mozog.

Hitünk karjaival az örökkévalóságba fogózkodunk; elménk gondolatai a hitvallás szavainak hallatára, avagy mondásakor az örökkévalóság birodalmába szárnyalnak; eredetét és lételet tekintve tehát a hit nem ebből a világból való.

Az ember azonban nemcsak lélek, hanem test is, s ha a test fájdalmát, vagy örömét megérzi, sőt osztja a lélek, éppúgy a lélek világának törvényei elől nem zárkozhatik el a test sem. A léleknek ugyanis hite által létezésük a lelki világba való kapcsolódás, aminek következménye a lelki világhoz való alkalmazkodás. Ha a hit erős és a lélek kész, akkor a hívő előtt nincsen gát a lelki világ törvényeinek teljesítésére. A hit mindenkori megadja a nehéz pillanatokban azt az erőt, amelyet semmi hatalom el nem vehet s viszont az — ha nincs meg — semmiféle recept szerint beadni nem lehet. A lélek a hit sugallatára a lelki világ törvényeihez alkalmazkodván, hasonló magatartása készíti a testet is egyes cselekedeteinek végrehajtásánál. Ennyiben van aztán a hitnek és vallásnak olyan nyilvánulása, amely a földi életre vonatkozik. A hit eme megnyilvánulásait, függelékait nevezik a közeletben erkölcsnek, az idevonatkozó intéseket erkölcsi törvényeknek, ezek összességét erkölestannak. Mivel ennek az erkölestannak alapja a hit, illetőleg a vallás, ezen az okon az ilyen morált vallásos erkölestannak nevezik.

Nyilvánvaló ezekből, hogy a hitnek nem elválhatatlan s nélkülözhetetlen alkotó része az erkölcs. A hit a földi életre mutató erkölcsi szabályok nélkül is teljes egész: bizonyos azonban másfelől, hogy az erkölcs legmélyebb fundamentuma a hitben van meg. Ezért van az, hogy ezen a földön még idáig nem volt olyan társadalmi rend, amely ezt az összefüggést felismerve, ne igyekezett volna azon, hogy alaptörvényeit a vallás-erkölcs alapigazságaival összhangba hozza. A társadalmi berendezkedéseknek ez a módja nem a vallás rendeltének való behódolást jelenti, hanem csupán annak bölcs belátására mutat, hogy ami az ember lényében és természetében örök alapokon nyugoszik, azt felforgatni akarni merőben meddő kísérlet. Azt meglehet csinálni, a tudomány régóta meg is cselekszi, hogy az erkölcs alaptételeit, a hittől külön választva, rendszerbe foglalja s felépíti a világi erkölestannak pompázó épületét; ám sarokköveikül ez sem tehet mást, mint a vallás-erkölcs bányájából kikerült gránit-tömböket; s még így is, a világi és vallásos erkölestannak épülete között mindig meglesz az a jelentékeny különbség, hogy míg az előbbinek alapja az emberi tudomány fővenye, addig az utóbbinak fundamentuma a hit sziklája.

Az emberi lélek szomjas; és miként a test különböző helyekről merítheti a szomjúsága eloltására szolgáló vizet, úgy az emberi lélek hitbeli szomjúságának enyhítésére is tárva van mindenki előtt a babona talajvizétől és az emberi okoskodások kátyuitól kezdve, el az élő vizek forrásáig, minden lehetőség. A hit világának mérhetetlen birodalmában a keresztyén hívőnek megbecsülhetetlen kiváltsága az, hogy Jézus kijelentésének vezérlete mellett feltétlen bizonyossággal tájékozódik azokon a pontokon, ahol mások gyatrán tudatlanul tétováznak. — Magamtól nem tudom, milyen az északi sarkvidék; ott járt utazók írásait kell elolvasnom, hogy fogalmam legyen róla. — Magamtól tanácstalanul állok a lélek birodalmában, ahol a tér és idő is megsemmisül, de hittemmel megismerem Őt, aki úgy tanít, mint akinek hatalma van, aki földi mértékkel nem mérhető, mivelhogy az Isten nem mérték szerint adta Neki a Lelket, aki a mennyből szállott alá. Istenbe

vetett hitem az Ő evangélioma szerint formálódik s földi életemet is az Ő törvénye: a szeretet szerint igyekszem irányítani.

Minél inkább változnak tehát körülöttünk a századokra szánt intézmények, lelkünk — mint madár a szelhibálta ágba — annál erősebben fogózkodik hitébe; s amint egyre tördelődnek alattunk a maradandónak vélt pillérek, lelkünk — mint letört ágról a madár — annál szabadabban szárnyal az örökkévalóság birodalmába. És há némelyeket az Úr nyugton hagy, amíg engem próbákra hív, kész szívvel hallok meg szavát: „Te kövess engem“ (Jn. 21²²), „mert tudom, kinek hittem“ (2 Tim. 1¹²).

E. K.

Irodalmi szemle

Vallás, keresztyénség, protestantizmus. Három előadás. A debreczeni Kossuth-utcai református templom vallásos estélyein 1919 március 9-én, 16-án és 23-án elmondta Tankó Béla. Tiszta jövődelme a kolozsvári református theologiai fakultásé. Debreczen, 1919. Csáthy kiadása. 39 l. 8^o. Ára 4 korona.

A szerző e három beszédet, amint a címlap is mutatja, a debreczeni Kossuth-utcai templomban tartott vallásos estélyeken mondotta el a közönség igen nagy számú érdeklődése mellett. A beszédek fokozatos mélyüléssel és filozófiai érveléssel mutatják be előbb általánosságban a vallás, majd ennek keretén belől a keresztyénség s ennek kebelében is a protestantizmus kiváló jelentőségét. Nemesak lelkipásztoraink, hanem magasabb intelligenciával és bölcsesleti iskolázottsággal bíró híveinknek is igen élvezetes és tanulságos olvasmány ez a csinos füzet, amelyet őszintén ajánlunk az érdeklődők figyelmébe.

Robertson Frigyes Vilmos egyházi beszédei. Fordították Czegléd Sándor, Fazekas Lajos, Tildy Zoltán. II. kötet. Pápa 1918. Ára 14 K. 306 l. 8^o.

Egyházi beszéd irodalmunknak minden időben értékes darabja lesz ez az előttünk levő Robertson-kötet, amely mint a Czegléd Sándor pápai theol. tanár vezetésével megjelenő kiadvány második kötete látott napvilágot. 31 beszédet tartalmaz s bár kétségtelen, hogy az egyes fordítók nyelvi tudása s ennek következtében fordítása között is nagy értékbeli különbségek vannak, de viszont másfelől az is bizonyos, hogy Robertson hatalmas gondolatai az itt-ott nehézkes fordításban is felkeltik az olvasók figyelmét. Mint általában minden predikációs kötetnek, úgy főképpen a Robertson műveinek nem az a célja, hogy egyesek szóról-szóra megtanulva, recitatorokként elmondják, hanem hogy azok tanulmányozásával formai szépséget és tartalmi mélységet nyerjenek. — Robertson beszédeiről nagyon helyesen írta az 1860-as években Révész Imre debreceni lelkipásztor, hogy azok úgy hosszúságuk, mint tanulmány-jellegük miatt nálunk nem katedrara valók; éppen azért ő átdolgozva adta ki Robertson beszédeit. A jelen vállalat eredeti terjedelmében adja a beszédeket

és az olvasóra bizza. mit tart meg belőle, mit nem. Leültet minket Robertson gyülekezetébe s hallatja az Úr eme választott edényének tanítását lelki épülésünkre. Ajánljuk Olvasóinknak.

Halottaink.

Özv. Somogyi Pálné született Kása Ilona úrnő néhai Somogyi Pál tanítóképzőintézet tanár, debreczen református egyházi főjegyző özvegye 66 éves korában 39 évi boldog házasság után, bús özvegysege 6. évében április hó 18. napján este jobblétre szenderült. Temetése, amelyen Könyves Tóth Kálmán lelképásztor mondott szép és buzgó imádságot, április hó 21-én, délelőtt volt az egybegyűlt ismerősök őszinte részvéte mellett. A hív és jólelkű úrnő emléke felett virasszon a hü kegyelet.

Különfélek.

Városunkat április 23-án az entente államok fegyveres csapatai szállották meg. A megszállás a legnagyobb nyugalom mellett történt, a városban semmiféle fegyveres erő már nem is tartózkodott. Úgyszintén azok is, kik a város és megye kormányzatát intézték, már előzően eltávoztak a város területéről. Az entente-államok közt vezető helyen állnak az amerikaiak és angolok, kik túlnyomó részben református hittestvéreink, úgyszintén a franciák, kiknek Kálvin Jánost köszönjük. A megszálló csapatok pedig, mint halljuk, románok, kiknek nyelvére a nagy kálvinista erdélyi fejedelem fordította le a bibliát. Nyugodtak vagyunk, hogy a rendes, fegyvelmezett megszálló katonaság vallásunk s egyházunk szabadságát, jogait, szokásait, intézményeit sértetlenül hagyja.

Nagypéntek estéjén véres összeütközés történt Debreczen utcáin. A rendőrök és a részben Bécsből ideküldött vörös katonák löttek egymásra. A szomorú esemény, mely több halálesettel is járt, másnap több letartóztatást és házkutatást vont maga után. Úgy a református, mint a római katolikus lelkészeknél kerestek fegyvert s közülök Baltazár püspököt, Szele György lelkészünket és Csernus Mihály róm. kath. káplánt le is tartóztattak. Baltazárt és Csernust hamarosan szabadon bocsátották, de Szele Györgyöt 87-ed magával (köztük Márk Endre egyházkerületi tanácsbíró) fedezet alatt elszállították Budapestre. Az érdemekben gazdag, mindenkitől nagyrabecsült s mindenkire jó Szele György letartóztatása s elszállítása azoknál is megütközést keltett, akik különben a világi kormányzásban vezető szerepvivők hasonló sorsát megérteni igyekeztek.

A debreczeni tudományegyetemen és a lelkészképzőintézetben az előadások a húsvéti ünnepek után április hó 28-án hétfőn fognak folytatódni.

A tiszántúli református egyh. kerület püspökétől.

2008—919. **Pályázat**

az alsószabolcs—hajduvidéki egyházmegye kötelekébe tartozó balmazújvárosi magyar egyházközség lelképásztori állására, amelynek javadalma az 1912-ik évben megerősített díjvel szerint:

1. Készpénz: évnegyedi előleges részletekben Hatszáznyolcvankét korona ötvenhat fillér.
2. Tisztabúza: ötven métermázs, annak évnegyedi folyó ára előre fizetve.
3. Kemény tűzifa négy régi öl a lelkészlakra szállítva.
4. Szántó föld: huszonhat kat. hold és 511 négyzetöl, melynek adóját az egyház fizeti.
5. Nyolc nagy legelő illetőség. Adóját az egyház fizeti.
6. Stóla a felsőbb hatóságok szabályzata szerint.

7. Természetbeni lakás, mely négy lakószobából, lelkészi irodából, konyhából, belső-külső kamarából, pincéből s megfelelő gazdasági épületekből áll.

Mindennemű épület jó karban tartása, évenkénti szokásos takarítása az egyházat terheli.

E javadalmi tételek összege az orsz. lelkészi nyugdíjintézet által háromezerhatszázötvenhárom koronában van megállapítva.

Beruházások megváltása a hivatali előd családja részére hatvan drb. gyümölcsfáért és ötvenhét bokor hasznos cserjéért az egyházmegyei szabályzat alapján átvételkor megállapítandó összegben, egy baromfiólért pedig a presbiterium becslése szerint száz koronában fog megtörténni.

Az állás 1919 október elsején foglalandó el, de a javadalomnak fele része — lakás és stóladíj kivételével — 1919 október 1-től 1920. szeptember 30-ig az előd özvegyét és kiskorú gyermekét illeti az egyházmegye 1907. évi 16/g. számú és az ezt megerősítő 260/1908 számú egyházkerületi végzés értelmében.

Pályázni kívánók kérvényeiket lelkészi oklevélükkel és a pályázati hirdetés közzététele után saját esperesükkel láttamozott szolgálati bizonyítványukkal felszerelten bezárólag 1919. évi május hó tizedikének délutáni hat órájáig terjesszék be Hajdúhadházon lakó Szabó Lajos esperes címére.

Debreczen, 1919 április hó 14 napján.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.